

Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Algıladıkları Anne Baba Tutumları ile Çocuk Haklarına Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Aleyna YILDIZ*

Özel Mavi İnci Anaokulları, Bursa / Türkiye
aaleynataskin@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8533-949X

Doç. Dr. Pınar BAĞÇELİ-KAHRAMAN

Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Bursa / Türkiye,
pinarbag@uludag.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0551-7741

Öz

Bu çalışma, okul öncesi öğretmen adaylarının algıladıkları anne baba tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamaktadır. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırma 223 okul öncesi öğretmeni adayı ile yürütülmüştür. Araştırmada Kişisel Bilgi Formu, Anne Baba Algı Ölçeği ve Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Okul öncesi öğretmen adaylarının algıladıkları anne baba tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasındaki ilişki Spearman korelasyon analizi ile cinsiyet, yerleşim birimi, anne ve baba çalışma durumu, sınıf, kardeş sayısı, anne ve baba öğrenim durumu değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği ise Kruskal Wallis H ve Mann Whitney U testleri ile belirlenmiştir. Ayrıca yapılan analizlerin etki büyüklükleri belirlenmiştir. Araştırma sonucunda okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarının olumlu olduğu, algıladıkları anne ve baba tutumlarının da yüksek düzeyde özerklik desteği içerdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Anne katılımı, Anne otonomi, Anne yakınlık

* Sorumlu Yazar. Tel: +90 538 701 41 66 | Araştırma Makalesi.

Makale Tarih Bilgisi. Gönderim: 15.04.2023, Kabul: 15.12.2023, Erken Görünüm: Mart, 2025, Basım: Haziran, 2025

ve toplam anne algısının, Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği genel toplamıyla zayıf düzeyde anlamlı ilişkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak yapılan bu araştırma sonucunda öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarında algıladıkları baba tutumunun etkili olmadığı da saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anne baba tutumları; Çocuk hakları; Okul öncesi eğitim; Algı; Tutum.

Investigation of the Relationship between Pre-school Teacher Candidates' Perceived Parental Attitudes and Attitudes Towards Children's Rights

Abstract

This study aims to examine the relationship between pre-school teacher candidates' perceived parental attitudes and their attitudes towards children's rights. The research, in which the relational survey model was used, was conducted with 223 pre-school teacher candidates. Personal Information Form, Parental Perception Scale and Attitude Scale Regarding Child Rights were used in the study. The relationship between pre-school teacher candidates' perceived parental attitudes and their attitudes towards children's rights was determined by Spearman correlation analysis and whether there was a difference according to the variables of gender, the place of residence, working status of mother and father, grade, number of siblings, mother and father education level was determined by Kruskal Wallis H and Mann Whitney U tests. In addition, the effect sizes of the analyzes were determined. In addition, the effect sizes of the analyzes were determined. As a result of the study, it was concluded that pre-school teacher candidates' attitudes towards children's rights were positive, and their perceived mother and father attitudes included a high level of autonomy support. In addition, it was determined that maternal involvement, maternal autonomy, maternal closeness and total maternal perception had a weakly significant relationship with the total sum of the Attitudes towards Child Rights Scale. However, as a result of this research, it was also determined that the perceived father's attitude was not effective in the teacher candidate's attitudes towards children's rights.

Keywords: Parental attitudes; Children's rights; Preschool education; Perception; Attitude.

Extended Summary

Purpose

It is thought that the attitudes of pre-school teacher candidates towards their parents may have an impact on their attitudes towards children's rights. In the literature, studies on perceived parental attitudes are generally limited to university students, primary school students or adolescents (Özyürek and Özkan, 2015; Sezer and Oğuz, 2010; Subaşı and Özçelik, 2019). Based on this idea, unlike other studies, the study examines whether there is a relationship between teacher candidates' perceived parental attitudes and their attitudes towards children's rights.

In this context, the aim of the research is to examine the relationship between pre-school education teacher candidates' perceived parental attitudes and their attitudes towards children's rights. In the context of this purpose, it was examined whether the pre-school teacher candidates' perceived parental attitudes and their attitudes towards children's rights differed according to gender, grade level, educational status of parents, the place of residence, the number of siblings, and the parents' employment status.

Method

The research was designed as a correlational study. The population of this study consisted of 482 teacher candidates studying at the Faculty of Education, Department of Basic Education, Department of Pre-school Education of a university in the Marmara Region in the fall semester of the 2022-2023 academic year. Data were collected by using Parent Perception Scale and Child Rights Attitude Scale. In the process, an online form was sent to volunteer pre-service teachers from first to fourth grade and 223 forms were received. The data were analyzed by using descriptive statistics, Kolmogorov-Smirnov Test, Spearman correlation, Mann-Whitney U and Kruskal Wallis H test.

Results

The findings obtained from the study show that pre-school teacher candidates' attitudes towards children's rights are positive. When the mother and father attitudes perceived by the teacher candidates were examined, it was concluded that they contain a high level of autonomy support. As a result of the findings, all sub-dimensions (maternal involvement, maternal autonomy, maternal closeness) and total mother perception in the Parental Perception Scale related to the maternal attitudes have a weakly significant relationship

with the total sum of the Attitudes Regarding Child Rights Scale. In this case, as the perceived maternal attitudes of preschool teacher candidates increase, their attitudes towards children's rights also increase. As a result of this study, it was determined that the perceived father's attitude of the candidates was not effective on their attitudes towards children's rights.

Discussion

As a result of the study, it was determined that the pre-school teacher candidates' perceived parental attitudes and attitudes towards children's rights did not differ according to gender, the place of residence, mother and father's employment status and father's education level. While the grade level of pre-school teacher candidates was an effective variable in their perceived maternal attitude; perceived father's attitude and attitudes towards children's rights as a significant variable. There are other studies that support the results of our research (Karaman-Kepenekci ve Baydik, 2009; Kaya, 2011; Salman-Osmanağaoğlu, 2007).

According to the results of the study, it was determined that the pre-school teacher candidates' perceived parental attitudes and their attitudes towards children's rights differed significantly according to the number of siblings. According to this result, as the number of siblings of pre-service pre-school teachers increases, the autonomy perceived by their mothers in the sub-dimensions of participation, autonomy, closeness and in general decreases, that is, their sense of control increases. It is seen that there are studies that support the findings, that is, the number of siblings positively affects positively teacher candidates' attitudes towards children's rights (Doğan ve ark., 2014; Leblebici and Çeliköz, 2017). As a result of the research, it was determined that the perceived parental attitudes of pre-school teacher candidates differed according to the mother's education level. The common judgment is that as the education level of the parents increases, they show a high level of autonomy in their attitudes. However, as a result of this research, it was determined that the level of education did not make a difference in the attitudes of the candidates towards children's rights.

Conclusion

In this study, the relationship between preservice preschool teachers' perceived parental attitudes and their attitudes towards children's rights was examined. New studies can be carried out by considering the education levels of the parents. Also longitudinal studies can be carried out in new studies.

Giriş

Çocukların kendilerine özgü gelişimlerinden dolayı farklı ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu nedenle Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde anayasal temel hakları ve insan haklarının 18 yaşından küçük çocuklar için de uygulamaya dönüştürülmesi ile çocuk hakları kavramı ortaya çıkmıştır (Akyüz, 2001; Uçuş ve Şahin, 2012). Sözleşmede çocuk hakları yaşama, korunma, katılım ve gelişme hakkı şeklinde sınıflandırılmaktadır (Konuk, 2019). Başlıca hak yaşama hakkıdır. Yaşama hakkı sağlanmadığı takdirde diğer haklardan söz edilemez (Kurt, 2016). Gelişme hakkı, eğitim, dinlenme ve oyun, bilgi edinme hakkı ile din, vicdan ve düşünce özgürlüğü ve kültürel faaliyetler gibi hakları kapsamaktadır (Baykal, 2008; Dağ ve ark., 2015). Genel demokrasi kültürünün, aile içinde ve çocuğun bağımsız kişiliğinin meydana gelmesinde mutlak unsur olan bir diğer hak ise katılım hakkıdır (Akyüz, 2020). Korunma hakkı ise, çocuğun güvenliğinin duygusal, fiziksel, sosyal, ahlaki ve ekonomik gibi tüm alanlarda sağlıklı gelişim fırsatına sahip olmasını ifade etmektedir (Tuna, 2020). Çocuğun büyüme ve gelişmesi hassas bir süreç olduğundan ötürü her zaman ve her koşulda korunması gereken çocuğun yararidir. Çocuk hakları, çocukları sağlıklı bireyler olarak yetiştirmek, korumak ve onları sorumlu ve bağımsız kişilik gelişimiyle yetişkin hayatına hazırlamak için hukuk kuralları tarafından tanınmıştır (Akyüz, 2000). Doğal hukuk açısından bakıldığında da çocuk, bakım ve özene gereksinim duyması ve en nihayetinde insan olması nedeniyle doğuştan çocuk haklarına sahiptir (Cılga, 2001). Bu hedeflerin sonuca ulaşabilmesinde çocukların gelişim düzeylerine uygun hak ve sorumlulukları toplum içerisinde yaşayarak öğrenmesi gerekmektedir. Bu anlamda çocuğun ilk ve en uzun soluklu çevresini aile oluşturmaktadır (Berk, 2020). Ebeveynler çocuk sahibi olmak gibi bir hak ve sorumluluk ile çocukları koruma, onların temel ihtiyaçlarını karşılama ve kendi haklarını gerçekleştirebilmelerine yönelik katkıda bulunmaya dayanan pek çok rol üstlenirler (Kosher, 2018). Bu nedenle erken yaşlardan başlanarak verilmesi gereken çocuk hakları eğitimi için, öncelik çocuklar olmakla birlikte çocuk haklarının yetişkinlere de öğretilmesi gerekmektedir (Dirican, 2018; Kurtde-Fidan ve Özaydın, 2019). Çünkü genel çerçevede görülen çocukların bu haklar paralelinde büyüyüp geliştikleri takdirde sağlıklı aileleri oluşturacağı, güçlü ve sağlıklı ailelerin ise temeli sağlam toplumların oluşmasına öncülük edeceğidir (Kurt, 2016; UNICEF, 2004).

Ebeveyn veya diğer bir ifadeyle anne baba tutumları; ailelerin inançları, tutumları, beklenti ve davranışları doğrultusunda çocuklarını yetiştirdikleri duygusal ortam ve çocuk yetiştirme sürecinde onlara karşı sergiledikleri tüm davranışların genel adıdır (Spera, 2005; Toksöz, 2010). Ebeveyn tutumları, anne-babanın otoriter, kayıtsız ve ilgisiz, ihmalci, dengesiz ve kararsız, koruyucu, mükemmeliyetçi veya demokratik tutumları gibi farklı biçimlerde ifade edilmekte ve çocuk üzerinde çok farklı etkiler bırakabilmektedir (Arı, 2005). Sağlıklı anne baba tutumları, çocukların sağlıklı bireyler olarak yetişmeleri için ön koşuldur. Bu nedenle bireylerde oluşan davranış yapılarının ailelerin çocuklarına sergiledikleri yaklaşımlarındaki farklılıklardan kaynaklandığı söylenebilir.

İlk defa Young ve arkadaşları (2009) tarafından ortaya konulmuş olan algılanan ebeveyn stili kavramı ise; bireylerin hayatlarının ileriki döneminde sağlam temelli ilişkiler yaşayabilmeleri, kendi ruhsal sağlığını koruyabilmeleri ve çevreyle sürdürülebilir bir bağlılık yaşayabilmeleri için doğaçlama, güvenli bağlanma ve oyun gibi ihtiyaç duyduklarının çocukluk döneminde ebeveynleri tarafından karşılanmasını ifade etmektedir. Dolayısıyla anne- babaların çocuklarına yönelik tutum ve davranışları; çocukların olumlu kişilik geliştirebilmeleri, benlik algılarını, insan ilişkilerini, akademik başarılarını ve hayatı içselleştirmelerini büyük oranda etkilemektedir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016; Özyürek ve arkadaşları, 2019).

Bu kapsamda, alanyazın incelendiğinde anne baba tutumları ve çocuk haklarının bilinçli bireyler ve sağlıklı toplumlar için önemli kavramlar olduğu yapılan çalışmalarda farklı şekillerde karşılaşılan ortak sonuçtur (Akyüz, 2020; Çavuş, 2019; Mümünoğlu ve Bağçeli-Kahraman, 2022; Özdemir-Doğan, 2017; Shumba, 2003; Şahiner ve Sakarya, 2022). Bunun yanı sıra ebeveynlerin çocuklarına yönelik davranışlarının çocuk hakları çerçevesinde incelenmesi ile anne baba tutumları arasında ilişki olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur (Day ve ark., 2006; Kesayak, 2018; Khoury ve Ben-Arieh, 2009; Peterson-Badali ve ark., 2004; To ve ark., 2017; Yurtsever, 2009).

Okul öncesi öğretmen adaylarının anne ve babalarına dair algıladıkları tutumların çocuk haklarına yönelik tutumları üzerinde etki sahibi olabileceği düşünülmektedir. Alanyazında algılanan anne baba tutumlarına yönelik gerçekleştirilen çalışmalar genel olarak üniversite öğrencileri, ilköğretim okulu öğrencileri veya ergenler ile sınırlı olup (Özyürek ve Özkan, 2015; Sezer ve Oğuz, 2010; Subaşı ve Özçelik, 2019) çocuk haklarıyla ilişkisini inceleyen

herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu düşünceden yola çıkan araştırma, diğer araştırmalardan farklı olarak öğretmen adaylarının algıladıkları anne baba tutumları ile çocuk haklarına dair tutumları arasında bir ilişki olup olmadığını ele almaktadır. Bu çalışma, öğretmen adaylarının çocukluk yaşantılarından itibaren algılamış oldukları anne baba tutumları doğrultusunda geliştirilmiş olabilecekleri çocuk haklarına yönelik tutumlarını ortaya koyma açısından önemlidir.

Bu bağlamda araştırmanın amacı okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının algıladıkları anne baba tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç bağlamında okul öncesi öğretmen adaylarının algıladıkları anne baba tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumları cinsiyete, sınıf düzeyine, anne ve baba öğrenim durumuna, hayatlarını geçirdikleri yerleşim birimine, kardeş sayısına, anne ve baba çalışma durumuna göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Okul öncesi öğretmen adaylarının algıladıkları anne baba tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasındaki ilişki ilişkisel tarama modelinden yararlanılarak araştırılmaya çalışılmıştır. İlişkisel (korelasyonel) tarama modeli, iki ya da ikiden fazla değişkenin değişimlerini inceleyen ve değişim gerçekleşiyorsa nasıl olduğunu belirlemeye çalışan bir modeldir (Karasar, 2021). Bu çalışma iki değişken arasındaki ilişkinin tespit edilmesinin yanı sıra örneklem grubunun algılanan anne baba tutumları ve çocuk haklarına yönelik tutumlarını incelemektedir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evrenini 2022-2023 eğitim öğretim yılı güz döneminde Marmara Bölgesi'nde bir üniversitenin Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda eğitim görmekte olan 482 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Betimsel araştırmalarda örnekleme ilişkin bulguların evren için genellenebileceğinden yola çıkılarak, örneklemin evreni temsil edebilecek sayıda olmasına önem verilmektedir. Bu çalışmada Krejcie ve Morgan'ın (1970) ve-rilerinden hareketle; 223 öğretmen adayı araştırmanın örneklem grubu olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini, seçkisiz gruplarla çalışılan küme ör-

nekleme yöntemidir (Walliman, 2006). Evrenden heterojen sonuçlar alma fırsatı sunduğu ve sahada uygulanabilirliği kolay olmasından kaynaklı çalışmada bu örnekleme yöntemi tercih edilmiştir (Kılıç, 2013). Veriler toplanmadan önce araştırma, Bursa Uludağ Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Başkanlığı'nın 25.11.2022 tarih ve 2022/10 sayılı kararı gereğince etik açıdan uygun bulunmuştur.

Okul öncesi öğretmen adaylarının evren bakımından sınıf ve cinsiyete göre dağılımlarına bakıldığında; 1. sınıf düzeyinde 78; 2. sınıf düzeyinde 93, 3. sınıf düzeyinde toplam 134 ve 4. sınıf düzeyinde toplam 177 öğretmen adayı bulunmaktadır. Süreçte birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar çalışmaya gönüllü olan öğretmen adaylarına çevrimiçi form ulaştırılmış; 227 öğretmen adayından veriler elde edilmiştir. Ancak verilerin 4'ü eksik bilgi verdiği için çıkarılmış ve 223 adet form net olarak değerlendirme için alınmıştır. Araştırmaya dahil olan okul öncesi öğretmen adaylarının demografik bilgileri tabloda sunulmuştur.

Tablo 1. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Demografik Bilgileri (Örneklem)

Değişken	Kategoriler	N	%
Cinsiyet	Kadın	205	91.9
	Erkek	18	8.1
Sınıf	1.Sınıf	62	27.8
	2.Sınıf	56	25.1
	3.Sınıf	52	23.3
	4.Sınıf	53	23.8
Yerleşim Birimi	Köy	39	17.5
	Şehir	184	82.5
Kardeş Sayısı	Tek çocuk	12	5.4
	İki kardeş	58	26.0
	Üç kardeş	67	30.0
	Üç ve daha fazla	86	38.6
Anne Öğrenim Durumu	Okuryazar değil	13	5.8
	İlkokul	111	49.8
	Ortaokul	40	17.9
	Lise	41	18.4
	Üniversite	18	8.1
Baba Öğrenim Durumu	İlkokul	75	33.6
	Ortaokul	43	19.3
	Lise	72	32.3
	Üniversite	33	14.8
Anne Çalışma Durumu	Çalışıyor	55	24.7
	Çalışmıyor	168	75.3
Baba Çalışma Durumu	Çalışıyor	172	77.1
	Çalışmıyor	51	22.9
Toplam		223	100.00

Tablo 1'de görüldüğü üzere araştırmaya dahil edilen ve araştırmının örneklemini oluşturan toplam 223 okul öncesi öğretmen adayı bulunmaktadır.

Cinsiyete göre dağılıma bakıldığında 205'i (%91.9) kadın, 18'i ise (%8.1) erkektir. Bu adaylar arasında 62'si (%27.8) 1.sınıf, 56'sı (%25.1) 2. sınıf, 52'si (%23.3) 3. sınıf ve 53'ü ise (%23.8) 4. sınıftır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcıların kişisel özelliklerini (anne ve baba öğrenim durumu, cinsiyet, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, hayatını geçirdikleri yerleşim birimi, anne ve babanın çalışıp çalışmama durumu) belirlemeye yönelik Kişisel Bilgi Formu, Anne Baba Algı Ölçeği ve Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Anne Baba Algı Ölçeği (ABAÖ)

Araştırmada Robbins (1994) tarafından geliştirilen, Türkiye'ye uyarlanması Kocayörük (2012) tarafından yapılan Anne Baba Algı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, 22 maddeden oluşmakta olup 7'li likert tipindedir. Anne babalarla bireyler arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla geliştirilen ölçek üç alt boyuttan (özerklik desteği, katılım ve yakınlık) oluşmaktadır. Anne ve babaların çocuklarının ilgi ve yeteneklerinin belirlenmesinde, tutum ve davranışlarının yerine getirilmesinde, seçimlerinde özgürce hareket edebilmelerinde destekleyici ve izin verici bir tutum içerisinde olmaları otonomi (özerklik) desteği sağlayıcı olarak ifade edilmiştir (Grolnick ve ark.,1997). Farklı kaynaklardan faydalanılarak çocuğa yönelik hoşgörülü, destekleyici ve şefkatli bir tutumda bulunma yakınlık olarak sunulurken (Grolnick ve ark., 1997), çocukların karar alma sürecine dair doğru ve yanlış ayrımı yapabilmeleri adına faaliyetlerinin sonuçlarıyla karşı karşıya kalabilme fırsatının oluşturulması durumu katılım şeklinde belirtilmiştir (Farkas ve Grolnick, 2010). ABAÖ'de bu ilişki üç alt boyut aracılığıyla ölçülebilmesiyle beraber ters kodlamanın ardından bu boyutlardaki maddelerin toplanmasıyla, algılanan ilişkiye dair toplam puana da ulaşılabilmektedir. Anne ve babanın yüksek düzeyde özerklik desteğini yüksek puan ifade ederken, anne ve baba tarafından gösterilen kontrol sağlama algısını düşük puan ifade etmektedir. Ölçme aracının iç tutarlık katsayısının anne ($\alpha=.91$) ve baba ($\alpha=.93$) olarak belirlenmiştir. Yürütülen bu çalışmada da ölçeğin alt boyutları sırasıyla analiz edilmiştir. Cronbach Alfa güvenilirlik değeri anne katılım alt boyutunda.85, anne otonomide .80, anne yakınlık alt boyutunda ise.83 ve toplamda .90 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin baba algısına yönelik alt boyutlarında Cronbach Alfa güvenilirlik değeri baba katılım alt boyutunda.91, baba otonomi alt boyutunda .83, baba yakınlık alt boyutunda .88 ve toplamda .93 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği (ÇHTÖ)

Araştırmada, Karaman Kepenekci (2006) tarafından geliştirilen Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği (ÇHTÖ) kullanılmıştır. 5'li likert formunda hazırlanan ölçekte çocukların korunma, gelişim, hayata ve katılım haklarına ilişkin 22 madde yer almaktadır. Maddeler “Tamamen Katılıyorum” (1 puan), “Katılıyorum” (2 puan), “Kararsızım” (3 puan), “Katılmıyorum” (4 puan) ve “Tamamen Katılmıyorum” (5 puan) olarak puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan olumsuz bir tutum olduğunu göstermektedir 22 maddeden oluşan ölçekte, 19 madde olumlu, 3 madde (2., 14. ve 15. maddeler) olumsuz olarak kodlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puanlar 22-110 arasında değişmektedir. Karaman Kepenekci (2006) ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısının .85, test güvenirlik katsayısının ise .77 olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada araştırmacı tarafından ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik değeri .94 olarak hesaplanmıştır.

Veri Toplanması ve Analizi

Araştırma kapsamında veriler SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen verilerin analizine yönelik gerçekleştirilen normallik değerlendirmelerinde ölçeklerden ulaşılan sonuçlar Kolmogorov Smirnov Testine göre incelenmiş ve normal dağılıma uygun olmadığı belirlenmiştir. Tablo 2’de ölçeklerden alınan puanlara ilişkin veriler verilmiştir.

Tablo 2. ÇHTÖ ve ABAÖ Ölçeklerinin Kolmogorov-Smirnov Testine Göre Normallik Dağılımının İncelenmesi

Ölçekler	Alt Boyutlar	İstatistik	N	<i>p</i>
ÇHTÖ	-	.252	223	.000
ABAÖ	Anne Katılımı	.175	223	.000
	Anne Otonomi	.120	223	.000
	Anne Yakınlık	.182	223	.000
	Anne Algısı	.122	223	.000
	Baba Katılımı	.146	223	.000
	Baba Otonomi	.095	223	.000
	Baba Yakınlık	.158	223	.000
	Baba Algısı	.126	223	.000

**p*<.05

Okul öncesi öğretmen adaylarının algıladıkları anne baba tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek için Spearman Korelasyon analizi kullanılmıştır. Korelasyon analizleri sonucunda; .30’dan küçük korelasyonun zayıf, 0.30 ile 0.70 arasındaki korelasyonun orta ve .70’den büyük korelasyonun ise yüksek düzeyde ilişki olduğu söylenmek-

tedir (Büyüköztürk ve ark., 2018). Okul öncesi öğretmen adaylarının algıladıkları anne baba tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumlarının cinsiyet, yerleşim birimi, anne ve baba çalışma durumuna göre farklılık gösterip göstermediği Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Okul öncesi öğretmen adaylarının algıladıkları anne baba tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumlarının sınıf, kardeş sayısı, anne ve baba öğrenim durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için ise Kruskal Wallis H testinden yararlanılmıştır. Ayrıca yapılan analizlerin etki büyüklükleri belirlenmiştir. Bu amaçla Cohen'in (1988) belirttiği değerler olan önemli bir etki yok (0-0.01 arası), düşük etki (0.01-0.06), orta düzeyde etki (0.06-0.14 arası) ve yüksek düzeyde etki (0.14-1 arası) olarak alınmıştır (akt. Demir, 2019, s. 216).

Bulgular

Bu bölümde Çocuk Hakları Tutum Ölçeği ile Anne Baba Algı Ölçeğinden elde edilen verilere ilişkin bulgular verilmiştir. Tablo 3'te Çocuk Hakları Tutum Ölçeği ile Anne Baba Algı Ölçeğine ilişkin betimsel istatistik sonuçları verilmiştir.

Tablo 3. ÇHTÖ ve ABAÖ Ölçeklerine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Ölçekler	Alt Boyutlar	N	Min	Maks	\bar{x}	ss
ÇHTÖ	Toplam	223	22.00	104.00	30.26	12.35
ABAÖ	Anne Katılım	223	9.00	42.00	35.09	7.40
	Anne Otonomi	223	9.00	61.00	47.07	8.923
	Anne Yakınlık	223	6.00	42.00	35.65	7.00
	Anne Algısı	223	24.00	144.00	117.81	21.53
	Baba Katılım	223	6.00	42.00	30.54	10.48
	Baba Otonomi	223	9.00	62.00	43.74	11.50
	Baba Yakınlık	223	6.00	42.00	32.57	9.45
	Baba Algısı	223	27.00	143.00	106.86	29.63

Tablo 3'te ABAÖ ölçeğinin alt boyutları ve geneli ile ÇHTÖ formu puanlandırılarak betimsel istatistik analizi yapılmıştır. 5'li likert, 22 maddelik ÇHTÖ formunda; alınabilecek en düşük puan 22, en yüksek puan ise 110'dur. Okul öncesi öğretmen adaylarının ölçeğin genelinden en düşük 22 puan, en yüksek ise 104 puan aldığı görülmüş ve ortalama 30 puan olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınan yüksek puan olumsuz bir tutum olduğunu göstermektedir. Bu durum çocuk haklarına tutumun olumlu olduğunu göstermektedir. 7'li Likert, 22 maddelik ABAÖ formunda; alınabilecek en düşük puan 22, en yüksek puan ise 154'tür. Genel olarak Anne Baba Algı Ölçeğinden alınan puan ortalamaları incelendiğinde (anne katılım: 35.09; anne otonomi: 47.07; anne yakınlık: 35.65; anne algısı: 117.81; baba katılım: 30.54; baba otonomi: 43.74;

baba yakınlık: 32.57; baba algısı: 106.86) puanların orta ve üzeri düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 4. ÇHTÖ Frekans ve Yüzde Değerleri

Ölçekler	Tutum düzeyi	f	%
Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği	Düşük	209	93.7
	Orta	11	4.9
	Yüksek	3	1.3
	Toplam	223	100.0

Tablo 4'te görüldüğü üzere öğretmen adaylarının genel olarak çocuk haklarına yönelik tutumlarının %93.7 oranında düşük düzeyde (22-51), %4.9 oranında ise orta düzeyde (52-81) ve %1.3 oranında yüksek düzeyde (82-110) olduğu görülmüştür. Ölçekte yer verilen bilgilere göre ölçekten alınan puanın yüksek olması olumsuz tutumu yansıtmaktadır. Bu doğrultuda okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları %93.7 oranında olumludur. Tablo 3'teki puan ortalamaları incelendiğinde çocuk haklarına yönelik tutum ortalamasının 30 puan olması bu durumu desteklemektedir.

Tablo 5. ABAÖ Frekans ve Yüzde Değerleri

Ölçekler	Algı düzeyi	f	%
Anne Algısı	Düşük	5	2.2
	Orta	62	27.8
	Yüksek	156	70.0
	Toplam	223	100.0
Baba Algısı	Düşük	27	12.1
	Orta	72	32.3
	Yüksek	124	55.6
	Toplam	223	100.0

Okul öncesi öğretmen adaylarının genel olarak anne algısının %2.2 oranında düşük düzeyde, %27.8 oranında ise orta düzeyde ve %70.0 oranında yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Adayların baba algısının %12.1 oranında düşük düzeyde, %32.3 oranında orta düzeyde ve %55.6 oranında ise yüksek düzeyde olarak görülmüştür. Yüksek puan anne ve babanın yüksek düzeyde özerklik desteğini ifade etmektedir (Kocayörük, 2012). Bu doğrultuda okul öncesi öğretmen adaylarının anne ve baba algısı yüksek düzeyde özerklik desteği olduğuna yöneliktir.

Tablo 6. ÇHTÖ ve ABAÖ Ölçekleri Arasındaki İlişkiyi Gösteren Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları

		1	2	3	4	5	6	7	8	9
ÇHTÖ(1)	r _s	1.00								
	p									
Anne Katılım(2)	r _s	-.199**	1.00							
	p	.003								
Anne Otonomi(3)	r _s	-.160**	.740**	1.00						
	p	.016	.000							
Anne Yakınlık(4)	r _s	-.204**	.729**	.777**	1.00					
	p	.002	.000	.000						
Anne Algısı(5)	r _s	-.214**	.884**	.935**	.896**	1.00				
	p	.001	.000	.000	.000					
Baba Katılım(6)	r _s	-.119	.444**	.405**	.396**	.443**	1.00			
	p	.076	.000	.000	.000	.000				
Baba Otonomi(7)	r _s	-.056	.397**	.409**	.392**	.430**	.744**	1.00		
	p	.402	.000	.000	.000	.000	.000			
Baba Yakınlık(8)	r _s	-.095	.412**	.423**	.463**	.459**	.814**	.868**	1.00	
	p	.157	.000	.000	.000	.000	.000	.000		
Baba Algısı(9)	r _s	-.090	.455**	.455**	.450**	.486**	.905**	.937**	.949**	1.00
	p	.178	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	

**p* < .05

Tablo 6 incelendiğinde öğretmen adaylarının anne algılarına yönelik tüm alt boyutlarda (anne katılımı, anne otonomi, anne yakınlık) ve genel anne algısında çocuk haklarına yönelik tutumları ile zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmüş ve çocuk hakları tutumu ile tüm alt boyutlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (*p* < .05). Adayların baba algısı ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasındaki ilişkide ise istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir (*p* > .05).

Tablo 7. Katılımcıların Anne ve Baba Algısı ile Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin Mann-Whitney U Testinin Sonuçları

ABAÖ	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	<i>p</i>
Anne Katılım	Kadın	205	112.72	23107.50	1697.50	-.565	.572
	Erkek	18	103.81	1868.50			
Anne Otonomi	Kadın	205	112.49	23060.50	1744.50	-.383	.701
	Erkek	18	106.42	1915.50			
Anne Yakınlık	Kadın	205	112.35	23032.00	1773.00	-.276	.782
	Erkek	18	108.00	1944.00			
Anne Algısı	Kadın	205	112.63	23089.50	1715.50	-.494	.622
	Erkek	18	104.81	1886.50			
Baba Katılımı	Kadın	205	112.84	23133.00	1672.00	-.660	.509
	Erkek	18	102.39	1843.00			
Baba Otonomi	Kadın	205	112.42	23046.00	1759.00	-.328	.743
	Erkek	18	107.22	1930.00			
Baba Yakınlık	Kadın	205	112.68	23099.50	1705.50	-.533	.594
	Erkek	18	104.25	1876.50			
Baba Algısı	Kadın	205	112.72	23108.00	1697.00	-.564	.573
	Erkek	18	103.78	1868.00			
ÇHTÖ	Kadın	205	110.69	22691.50	1576.50	-1.027	.304
	Erkek	18	126.92	2284.50			

**p* < .05

Tablo 7 incelendiğinde anne katılımı ($U=1697.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.001$), anne otonomi ($U=1744.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.000$), anne yakınlık ($U=1773.00$; $p>0.05$, $\eta^2=.002$) boyutlarında genel anne algılarında ($U=1715.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.001$) cinsiyet değişkeni doğrultusunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamıştır. Adayların baba algılarının baba katılımı ($U=1672.00$; $p>0.05$, $\eta^2=.000$), baba otonomi ($U=1759.00$; $p>0.05$, $\eta^2=.001$), baba yakınlık ($U=1705.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.001$) ve genel baba algıları ($U=1697.00$; $p>0.05$, $\eta^2=.000$) boyutlarında cinsiyet değişkenine ilişkin istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Benzer şekilde cinsiyet değişkeni çocuk haklarına yönelik tutumda da ($U=1576.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.005$) anlamlı farklılık oluşturan bir değişken değildir.

Tablo 8. Katılımcıların Anne ve Baba Algısı ile Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Kruskal Wallis Testinin Sonuçları

ABAÖ	Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P	Anlamlı Fark
Anne Katılım	1.Sınıf	62	122.85	3	5.311	.150	
	2.Sınıf	56	96.52				
	3.Sınıf	52	111.08				
	4.Sınıf	53	116.58				
Anne Otonomi	1.Sınıf	62	120.02	3	9.772	.021*	2. sınıf- 1. sınıf -3. sınıf -4. sınıf
	2.Sınıf	56	89.48				
	3.Sınıf	52	114.20				
	4.Sınıf	53	124.25				
Anne Yakınlığı	1.Sınıf	62	123.46	3	12.173	.007*	2. sınıf- 1. sınıf -3. sınıf -4. sınıf
	2.Sınıf	56	86.84				
	3.Sınıf	52	114.51				
	4.Sınıf	53	122.72				
Anne Algısı	1.Sınıf	62	123.95	3	11.615	.009*	2. sınıf- 1. sınıf -3. sınıf -4. sınıf
	2.Sınıf	56	87.79				
	3.Sınıf	52	112.44				
	4.Sınıf	53	123.17				
Baba Katılım	1.Sınıf	62	118.22	3	3.836	.280	
	2.Sınıf	56	99.28				
	3.Sınıf	52	120.88				
	4.Sınıf	53	109.45				
Baba Otonomi	1.Sınıf	62	120.17	3	6.208	.102	
	2.Sınıf	56	93.92				
	3.Sınıf	52	119.82				
	4.Sınıf	53	113.88				
Baba Yakınlık	1.Sınıf	62	113.46	3	4.843	.184	
	2.Sınıf	56	97.37				
	3.Sınıf	52	124.18				
	4.Sınıf	53	113.80				
Baba Algısı	1.Sınıf	62	117.73	3	6.107	.107	
	2.Sınıf	56	94.65				
	3.Sınıf	52	123.18				
	4.Sınıf	53	112.66				
ÇHTÖ	1.Sınıf	62	110.65	3	1.623	.654	
	2.Sınıf	56	121.25				
	3.Sınıf	52	108.06				
	4.Sınıf	53	107.68				

* $p < .05$

Tablo 8'e göre adayların anne algılarının Anne Baba Algı Ölçeği formunda yer verilen alt boyutlarından anne katılımı ($x^2=5.311$; $p>0.05$, $\eta^2=.025$) boyutunda anlamlı bir farklılık görülmezken; anne otonomi ($x^2=9.772$; $p<0.05$), anne yakınlığı ($x^2=12.173$; $p<0.05$) ve anne algısı ($x^2=11.615$; $p<0.05$) bakımından sınıf düzeyi değişkenine göre istatistiksel anlamda farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anne katılım alt boyutu etki düzeyi bakımından düşük düzeyde etkiye sahiptir. Anlamlı çıkan farklılıkların yönünü belirlemek için Mann-Whitney U testi ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonucunda anne otonomi ile anne yakınlık alt boyutları ve genel olarak anne algısına dair farkın kaynağı, 1. sınıf - 2. sınıf; 2. sınıf - 3. sınıf ve 2. sınıf - 4. sınıf grupları arasında görülmüştür. Sınıf düzeyi değişkeni açısından eta kare değerleri incelendiğinde anne otonomi ($\eta^2=.037$), anne yakınlık ($\eta^2=.042$) ve anne algısı ($\eta^2=.039$) puanlarının hepsinde sınıf düzeyinin öğretmen adaylarının anne katılım ile anne otonomi alt boyutları ve genel olarak algıladıkları anne tutumlarında düşük düzeyde etkiye sahip olduğu görülmüştür. Algılanan baba tutumu alt boyutlara göre incelendiğinde ise baba katılımı ($x^2=3.836$; $p>0.05$, $\eta^2=.012$), baba otonomi ($x^2=6.208$; $p>0.05$, $\eta^2=.019$), baba yakınlık ($x^2=4.843$; $p>0.05$, $\eta^2=.018$) ve baba algısı ($x^2=6.107$; $p>0.05$, $\eta^2=.018$) boyutlarında sınıf düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı görülmektedir. Etki büyüklükleri düşük düzeydedir. Adayların çocuk haklarına yönelik tutumlarında sınıf düzeyi değişkenine ilişkin gerçekleştirilen Kruskal Wallis testi sonucunda ($x^2=1.623$; $p>0.05$, $\eta^2=.005$) istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Etki büyüklüğü düşük düzeydedir.

Tablo 9 incelendiğinde; anne katılımı ($U=3431.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.002$), anne otonomi ($U=3314.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.004$), anne yakınlık ($U=3552.00$; $p>0.05$, $\eta^2=.000$) boyutları ve genel olarak anne algısında ($U=3422.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.002$) hayatlarını geçirdikleri yerleşim birimi değişkeni doğrultusunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamıştır. Adayların algıladıkları baba tutumlarının baba katılımı ($U=3158.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.005$), baba otonomi ($U=3408.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.001$), baba yakınlık ($U=3518.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.000$) boyutları ve genel olarak baba algısında ($U=3535.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.000$) hayatlarını geçirdikleri yerleşim birimi değişkenine göre farklılık bulunmamaktadır. Benzer şekilde yerleşim birimi değişkeni çocuk haklarına yönelik tutumda da ($U= 3371.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.001$) etkili değildir.

Tablo 9. Katılımcıların Anne ve Baba Algısı ile Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Yerleşim Birimi Değişkenine İlişkin Mann-Whitney U Testinin Sonuçları

ABAÖ	Yerleşim Birimi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Anne Katılım	Köy	39	107.99	4211.50			
	Şehir	184	112.85	20764.50	3431.50	-.430	.667
Anne Otonomi	Köy	39	104.99	4094.50			
	Şehir	184	113.49	20881.50	3314.50	-.748	.454
Anne Yakınlığı	Köy	39	112.92	4404.00			
	Şehir	184	111.80	20572.00	3552.00	-.099	.921
Anne Algısı	Köy	39	107.76	4202.50			
	Şehir	184	112.90	20773.50	3422.50	-.452	.651
Baba Katılım	Köy	39	100.99	3938.50			
	Şehir	184	114.33	21037.50	3158.50	-1.176	.240
Baba Otonomi	Köy	39	116.60	4547.50			
	Şehir	184	111.02	20428.50	3408.50	-.491	.624
Baba Yakınlığı	Köy	39	113.78	4437.50			
	Şehir	184	111.62	20538.50	3518.50	-.191	.849
Baba Algısı	Köy	39	110.65	4315.50			
	Şehir	184	112.29	20660.50	3535.50	-.143	.886
ÇHTÖ	Köy	39	117.55	4584.50			
	Şehir	184	110.82	20391.50	3371.50	-.594	.553

* $p < .05$

Tablo 10'a göre adaylarının algıladıkları anne ve baba tutumlarının alt boyutlarında yapılan Kruskal Wallis analizi sonucunda anne katılımı ($x^2=23.523$; $p < 0.05$), anne otonomi ($x^2=21.593$; $p < 0.05$), anne yakınlığı ($x^2=8.350$; $p < 0.05$) ve genel olarak anne algısında ($x^2=20.100$; $p < 0.05$) kardeş sayısı değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Mann-Whitney U testi ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda farkın kaynağı, iki kardeş-üç ve daha fazla, üç kardeş-üç ve daha fazla grupları arasındadır. Anne otonomi alt boyutunda farkın kaynağı, tek çocuk-üç ve daha fazla; iki kardeş-üç ve daha fazla ve üç kardeş-üç ve daha fazla gruplarıdır. Bir diğer alt boyut olan anne yakınlıkta fark oluşturan gruplar tek çocuk-üç ve daha fazla; üç kardeş-üç ve daha fazladır. Genel olarak anne algısına bakıldığında; tek çocuk-üç ve daha fazla; iki kardeş-üç ve daha fazla ve üç kardeş-üç ve daha fazla grupları farkın kaynağını oluşturmaktadır. Kardeş sayısı değişkeninin algılanan anne tutumu üzerindeki eta kare değeri incelendiğinde anne katılım ($\eta^2=.081$); anne otonomi ($\eta^2=.099$) ve genel anne algısında ($\eta^2=.082$) orta düzeyde etki görülürken anne yakınlık ($\eta^2=.039$) alt boyutunda düşük düzeyde etki görülmektedir. Algılanan baba tutumunda; baba katılımı ($x^2=7.128$; $p > 0.05$, $\eta^2=.029$), baba otonomi ($x^2=6.903$; $p > 0.05$, $\eta^2=.033$), baba yakınlık ($x^2=4.048$; $p > 0.05$, $\eta^2=.016$) ve genel olarak baba algısında ($x^2=7.753$; $p > 0.05$,

$\eta^2=.028$) istatistiksel anlamda farklılık bulunmamıştır. Etki büyüklükleri düşük düzeydedir. Katılımcıların çocuk haklarına yönelik tutumlarında Kruskal Wallis testi sonucunda ($\chi^2=11.592$; $p<0.05$) istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur. Farkın kaynağı, tek çocuk-üç ve daha fazla, üç kardeş-üç ve daha fazla grupları arasında olduğu tespit edilmiştir. Kardeş sayısı değişkeninin çocuk hakları tutumu üzerindeki eta kare değeri incelendiğinde ($\eta^2=.029$) düşük düzeyde etki görülmüştür.

Tablo 10. Katılımcıların Anne ve Baba Algısı ile Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Kruskal Wallis Testinin Sonuçları

ABAÖ	Kardeş Sayısı	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Anne Katılım	Tek Çocuk	12	123.38	3	23.523	.000*	Üç ve daha fazla-İki, Üç
	İki Kardeş	58	120.31				
	Üç Kardeş	67	135.25				
	Üç ve daha fazla	86	86.69				
Anne Otonomi	Tek Çocuk	12	146.67	3	21.593	.000*	Üç ve daha fazla-Tek, İki, Üç kardeş
	İki Kardeş	58	114.89				
	Üç Kardeş	67	132.86				
	Üç ve daha fazla	86	88.97				
Anne Yakınlığı	Tek Çocuk	12	144.83	3	8.350	.039*	Üç ve daha fazla-Tek çocuk, Üç kardeş
	İki Kardeş	58	110.22				
	Üç Kardeş	67	123.25				
	Üç ve daha fazla	86	99.85				
Anne Algısı	Tek Çocuk	12	138.83	3	20.100	.000*	Üç ve daha fazla-Tek çocuk, İki kardeş, Üç kardeş
	İki Kardeş	58	114.72				
	Üç Kardeş	67	133.62				
	Üç ve daha fazla	86	89.58				
Baba Katılım	Tek Çocuk	12	120.42	3	7.128	.068	
	İki Kardeş	58	119.97				
	Üç Kardeş	67	122.19				
	Üç ve daha fazla	86	97.51				
Baba Otonomi	Tek Çocuk	12	127.50	3	6.903	.075	
	İki Kardeş	58	116.97				
	Üç Kardeş	67	122.76				
	Üç ve daha fazla	86	98.10				
Baba Yakınlığı	Tek Çocuk	12	120.63	3	4.048	.256	
	İki Kardeş	58	111.59				
	Üç Kardeş	67	122.99				
	Üç ve daha fazla	86	102.51				
Baba Algısı	Tek Çocuk	12	124.88	3	7.753	.051	
	İki Kardeş	58	116.31				
	Üç Kardeş	67	124.72				
	Üç ve daha fazla	86	97.39				
ÇHTÖ	Tek Çocuk	12	78.17	3	11.592	.009*	Üç ve daha fazla-Tek Çocuk, Üç Kardeş
	İki Kardeş	58	110.21				
	Üç Kardeş	67	98.89				
	Üç ve daha fazla	86	128.15				

* $p < .05$

Tablo 11. Katılımcıların Anne ve Baba Algısı ile Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Anne Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Kruskal Wallis Testinin Sonuçları

ABAÖ	Anne Öğrenim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	<i>p</i>	Anlamlı Fark
Anne Katılımı	Okuryazar değil	13	54.08	4	17.726	.001*	Okuryazar değil-İl-kokul, Ortaokul, Lise, İlkokul-Lise Lise-Üniversite
	İlkokul	111	112.65				
	Ortaokul	40	113.48				
	Lise	41	135.54				
	Üniversite	18	92.94				
Anne Otonomi	Okuryazar değil	13	5777	4	13.646	.009*	Okuryazar değil-İl-kokul, Ortaokul, Okuryazar değil-Lise İlkokul-Lise
	İlkokul	111	108.66				
	Ortaokul	40	116.78				
	Lise	41	131.74				
	Üniversite	18	116.17				
Anne Yakınlığı	Okuryazar değil	13	65.35	4	8.534	.074	
	İlkokul	111	114.77				
	Ortaokul	40	116.06				
	Lise	41	120.37				
	Üniversite	18	100.50				
Anne Algısı	Okuryazar değil	13	56.35	4	14.385	.006*	Okuryazar değil-İl-kokul, Ortaokul, Lise, Üniversite
	İlkokul	111	111.38				
	Ortaokul	40	115.55				
	Lise	41	132.41				
	Üniversite	18	101.64				
Baba Katılımı	Okuryazar değil	13	68.69	4	10.841	.028*	Okuryazar değil-İl-kokul, Ortaokul, Lise
	İlkokul	111	110.18				
	Ortaokul	40	132.85				
	Lise	41	115.35				
	Üniversite	18	100.53				
Baba Otonomi	Okuryazar değil	13	77.65	4	5.117	.275	
	İlkokul	111	111.21				
	Ortaokul	40	123.01				
	Lise	41	116.13				
	Üniversite	18	107.81				
Baba Yakınlığı	Okuryazar değil	13	73.54	4	6.493	.165	
	İlkokul	111	113.55				
	Ortaokul	40	124.24				
	Lise	41	111.84				
	Üniversite	18	103.36				
Baba Algısı	Okuryazar değil	13	70.77	4	8.397	.078	
	İlkokul	111	111.26				
	Ortaokul	40	128.46				
	Lise	41	115.09				
	Üniversite	18	102.72				
ÇHTÖ	Okuryazar değil	13	137.35	4	7.046	.133	
	İlkokul	111	103.83				
	Ortaokul	40	118.30				
	Lise	41	108.91				
	Üniversite	18	137.11				

**p* < .05

Tablo 11'e göre Kruskal Wallis analizi sonucunda anne yakınlığı ($\chi^2=8.534$; $p<0.05$, $\eta^2=.031$) boyutunda anlamlı farklılık görülmemekle birlikte etki büyüklüğü bakımından düşük düzeydedir. Anne katılımı ($\chi^2=17.726$; $p<0.05$), anne otonomi ($\chi^2=13.646$; $p<0.05$) ve genel olarak anne algısında

($x^2=14.385$; $p<0.05$) anne öğrenim durumu değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mann-Whitney U testi sonucunda anne katılımı boyutunda arasında anlamlı fark olan gruplar; okuryazar değil ile ilkokul, ortaokul, lise; ilkokul ile lise ve lise ile üniversite olarak görülmüştür. Anne otonomi boyutunda; okuryazar değil ile ilkokul, ortaokul, lise ve ilkokul ile lise grupları arasında farklılık oluşmuştur. Genel olarak anne algısında farklılık oluşturan gruplar ise okuryazar değil ile tüm okul kademe-leri şeklindedir. Anne öğrenim durumu değişkeninin adayların algıladıkları anne tutumu üzerindeki eta kare değerleri incelendiğinde anne katılım ($\eta^2=.085$); anne otonomi ($\eta^2=.081$) ve anne algısında ($\eta^2=.071$) orta düzeyde etkiye sahip olduğu görülmektedir. Algıladıkları baba tutumlarında ölçek formunda yer verilen alt boyutlar kapsamında baba katılımında ($x^2=10.841$; $p<0.05$) istatistiksel anlamda farklılığa ulaşılmıştır. Farkın kaynağına yönelik çoklu karşılaştırmalar sonucunda okuryazar değil ile ilkokul, ortaokul ve lise arasında anlamlı fark bulunan gruplardır. Anne öğrenim düzeyinin baba katılımı alt boyutunda eta kare değeri incelendiğinde ($\eta^2=.042$) düşük düzeyde etkiye sahip olduğu görülmektedir. Diğer alt boyutlar olan baba otonomi ($x^2=5.117$ $p>0.05$, $\eta^2=.026$), baba yakınlığı ($x^2=6.493$; $p>0.05$, $\eta^2=.031$) boyutları ve genel olarak baba algısı ($x^2=8.397$; $p>0.05$, $\eta^2=.036$) kapsamında anne öğrenim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Etki büyüklükleri düşük düzeydedir. Adayların çocuk haklarına yönelik tutumlarında anne öğrenim düzeyi ($x^2=7.046$; $p>0.05$, $\eta^2=.054$) bakımından istatistiksel anlamda farklılık olmadığı ve etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 12’de baba öğrenim durumu değişkenine göre incelendiğinde anne katılımı ($x^2=4.752$; $p>0.05$, $\eta^2=.035$), anne otonomi ($x^2=3.241$; $p>0.05$, $\eta^2=.021$), anne yakınlığı ($x^2=1.432$; $p>0.05$, $\eta^2=.022$) ve genel olarak anne algısında ($x^2=3.547$; $p>0.05$, $\eta^2=.029$) istatistiksel açıdan anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Benzer şekilde algılanan baba tutumlarında da baba katılımı ($x^2=3.611$; $p>0.05$, $\eta^2=.023$), baba otonomi ($x^2=2.195$; $p>0.05$, $\eta^2=.015$), baba yakınlığı ($x^2=1.450$; $p>0.05$, $\eta^2=.007$) boyutları ve genel olarak baba algısı ($x^2=2.471$; $p>0.05$, $\eta^2=.016$) kapsamında baba öğrenim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılığa ulaşılmamıştır. Hem anne hem baba algılanan tutumlar açısından baba yakınlığı hariç tüm boyutlarıyla baba öğrenim durumu değişkenine göre etki büyüklüğü olarak düşük düzeydedir. Baba yakınlığında ise baba öğrenim durumunun önemli bir etkisi bulunmamaktadır. Adayların çocuk haklarına yönelik tutumlarında baba öğrenim düzeyi

($\chi^2=6.568$; $p>0.05$, $\eta^2=.057$) bakımından istatistiksel anlamda farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 12. Katılımcıların Anne ve Baba Algısı ile Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Baba Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Kruskal Wallis Testinin Sonuçları

ABAÖ	Baba Öğrenim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	<i>p</i>
Anne Katılım	İlkokul	75	109.86	3	4.752	.191
	Ortaokul	43	99.07			
	Lise	72	124.41			
	Üniversite	33	106.64			
Anne Otonomi	İlkokul	75	108.09	3	3.241	.356
	Ortaokul	43	100.19			
	Lise	72	120.55			
	Üniversite	33	117.64			
Anne Yakınlığı	İlkokul	75	107.52	3	1.432	.698
	Ortaokul	43	109.03			
	Lise	72	119.33			
	Üniversite	33	110.05			
Anne Algısı	İlkokul	75	108.29	3	3.547	.315
	Ortaokul	43	100.88			
	Lise	72	122.80			
	Üniversite	33	111.35			
Baba Katılımı	İlkokul	75	100.66	3	3.611	.307
	Ortaokul	43	119.95			
	Lise	72	116.03			
	Üniversite	33	118.62			
Baba Otonomi	İlkokul	75	103.22	3	2.195	.533
	Ortaokul	43	118.06			
	Lise	72	114.73			
	Üniversite	33	118.11			
Baba Yakınlığı	İlkokul	75	105.61	3	1.450	.694
	Ortaokul	43	119.81			
	Lise	72	112.66			
	Üniversite	33	114.89			
Baba Algısı	İlkokul	75	102.85	3	2.471	.480
	Ortaokul	43	119.52			
	Lise	72	114.29			
	Üniversite	33	118.00			
ÇHTÖ	İlkokul	75	99.88	3	6.568	.087
	Ortaokul	43	117.80			
	Lise	72	111.51			
	Üniversite	33	133.06			

* $p < .05$

Tablo 13. Katılımcıların Anne ve Baba Algısı ile Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Anne Çalışma Durumu Değişkenine İlişkin Mann-Whitney U Testinin Sonuçları

ABAÖ	Anne Çalışma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Anne Katılım	Çalışıyor	55	113.79	6258.50			
	Çalışmıyor	168	111.41	18717.50	4521.50	-.238	.812
Anne Otonomi	Çalışıyor	55	122.98	6764.00			
	Çalışmıyor	168	108.40	18212.00	4016.00	-1,456	.145
Anne Yakınlığı	Çalışıyor	55	120.99	6654.50			
	Çalışmıyor	168	109.06	18321.50	4125.50	-1,199	.231
Anne Algısı	Çalışıyor	55	121.95	6707.00			
	Çalışmıyor	168	108.74	18269.00	4073.00	-1,318	.188
Baba Katılım	Çalışıyor	55	107.94	5936.50			
	Çalışmıyor	168	113.33	19039.50	4396.50	-.539	.590
Baba Otonomi	Çalışıyor	55	111.51	6133.00			
	Çalışmıyor	168	112.16	18843.00	4593.00	-.065	.948
Baba Yakınlığı	Çalışıyor	55	112.38	6181.00			
	Çalışmıyor	168	111.88	18795.00	4599.00	-.051	.960
Baba Algısı	Çalışıyor	55	111.25	6118.50			
	Çalışmıyor	168	112.25	18857.50	4578.50	-.100	.920
ÇHTÖ	Çalışıyor	55	106.59	5862.50			
	Çalışmıyor	168	113.77	19113.50	4322.50	-.71	.472

* $p < .05$

Tablo 13'e bakıldığında Mann-Whitney U analizi sonucunda anne katılımı ($U=4521.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.000$), anne otonomi ($U=4016.00$; $p>0.05$, $\eta^2=.009$), anne yakınlığı ($U=4125.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.004$), ve genel olarak anne algısında ($U=4073.00$; $p>0.05$, $\eta^2=.005$), istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamıştır. Adayların algıladıkları baba tutumlarında tüm alt boyutlar kapsamında baba katılımı ($U=4396.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.001$), baba otonomi ($U=4593.00$; $p>0.05$, $\eta^2=.000$), baba yakınlığı ($U=4599.00$; $p>0.05$, $\eta^2=.000$), boyutları ve genel olarak baba algısı ($U=4578.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.000$) kapsamında anne çalışma durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılığa ve anlamlı etki büyüklüğüne rastlanmamıştır. Anne çalışma durumu değişkeni çocuk haklarına yönelik tutumda da ($U=4322.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.002$) anlamlı farklılık oluşturmamıştır.

Tablo 14'te Mann-Whitney U analizi sonucunda anne katılımı ($U=4360.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.000$), anne otonomi ($U=4213.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.000$), anne yakınlığı ($U=4223.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.000$) ve genel olarak anne algısında ($U=4242.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.000$), istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu durumla ilişki olarak anlamlı bir etkinin olmadığı belirlenmiştir. Algılanan baba tutumlarında baba katılımı ($U=4087.00$; $p>0.05$, $\eta^2=.002$), baba otonomi ($U=4135.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.002$), baba yakınlığı ($U=4010.00$; $p>0.05$, $\eta^2=.002$), boyutları ve genel olarak baba algısı ($U=4037.50$; $p>0.05$,

$\eta^2=.003$) kapsamında baba çalışma durumu değişkenine ilişkin istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Baba çalışma durumu değişkeni ile öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları ($U=4081.50$; $p>0.05$, $\eta^2=.000$) arasında anlamlı farklılık ve anlamlı bir etkinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 14. Katılımcıların Anne ve Baba Algısı ile Çocuk Haklarına Yönelik Tutumların Baba Çalışma Durumu Değişkenine İlişkin Mann-Whitney U Testinin Sonuçları

ABAÖ	Baba Çalışma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P																																																																																												
Anne Katılım	Çalışıyor	172	111.85	19238.50	4360.50	-.063	.949																																																																																												
	Çalışmıyor	51	112.50	5737.50				Anne Otonomi	Çalışıyor	172	113.00	19436.50	4213.50	-.427	.670	Çalışmıyor	51	108.62	5539.50	Anne Yakınlığı	Çalışıyor	172	112.94	19426.50	4223.50	-.404	.686	Çalışmıyor	51	108.81	5549.50	Anne Algısı	Çalışıyor	172	112.83	19407.50	4242.50	-.355	.723	Çalışmıyor	51	109.19	5568.50	Baba Katılım	Çalışıyor	172	113.74	19563.00	4087.00	-.740	.459	Çalışmıyor	51	106.14	5413.00	Baba Otonomi	Çalışıyor	172	113.46	19514.50	4135.50	-.619	.536	Çalışmıyor	51	107.09	5461.50	Baba Yakınlığı	Çalışıyor	172	114.19	19640.00	4010.00	-.933	.351	Çalışmıyor	51	104.63	5336.00	Baba Algısı	Çalışıyor	172	114.03	19612.50	4037.50	-.861	.389	Çalışmıyor	51	105.17	5363.50	ÇHTÖ	Çalışıyor	172	110.23	18959.50	4081.50	-.756	.450
Anne Otonomi	Çalışıyor	172	113.00	19436.50	4213.50	-.427	.670																																																																																												
	Çalışmıyor	51	108.62	5539.50				Anne Yakınlığı	Çalışıyor	172	112.94	19426.50	4223.50	-.404	.686	Çalışmıyor	51	108.81	5549.50	Anne Algısı	Çalışıyor	172	112.83	19407.50	4242.50	-.355	.723	Çalışmıyor	51	109.19	5568.50	Baba Katılım	Çalışıyor	172	113.74	19563.00	4087.00	-.740	.459	Çalışmıyor	51	106.14	5413.00	Baba Otonomi	Çalışıyor	172	113.46	19514.50	4135.50	-.619	.536	Çalışmıyor	51	107.09	5461.50	Baba Yakınlığı	Çalışıyor	172	114.19	19640.00	4010.00	-.933	.351	Çalışmıyor	51	104.63	5336.00	Baba Algısı	Çalışıyor	172	114.03	19612.50	4037.50	-.861	.389	Çalışmıyor	51	105.17	5363.50	ÇHTÖ	Çalışıyor	172	110.23	18959.50	4081.50	-.756	.450	Çalışmıyor	51	117.97	6016.50								
Anne Yakınlığı	Çalışıyor	172	112.94	19426.50	4223.50	-.404	.686																																																																																												
	Çalışmıyor	51	108.81	5549.50				Anne Algısı	Çalışıyor	172	112.83	19407.50	4242.50	-.355	.723	Çalışmıyor	51	109.19	5568.50	Baba Katılım	Çalışıyor	172	113.74	19563.00	4087.00	-.740	.459	Çalışmıyor	51	106.14	5413.00	Baba Otonomi	Çalışıyor	172	113.46	19514.50	4135.50	-.619	.536	Çalışmıyor	51	107.09	5461.50	Baba Yakınlığı	Çalışıyor	172	114.19	19640.00	4010.00	-.933	.351	Çalışmıyor	51	104.63	5336.00	Baba Algısı	Çalışıyor	172	114.03	19612.50	4037.50	-.861	.389	Çalışmıyor	51	105.17	5363.50	ÇHTÖ	Çalışıyor	172	110.23	18959.50	4081.50	-.756	.450	Çalışmıyor	51	117.97	6016.50																				
Anne Algısı	Çalışıyor	172	112.83	19407.50	4242.50	-.355	.723																																																																																												
	Çalışmıyor	51	109.19	5568.50				Baba Katılım	Çalışıyor	172	113.74	19563.00	4087.00	-.740	.459	Çalışmıyor	51	106.14	5413.00	Baba Otonomi	Çalışıyor	172	113.46	19514.50	4135.50	-.619	.536	Çalışmıyor	51	107.09	5461.50	Baba Yakınlığı	Çalışıyor	172	114.19	19640.00	4010.00	-.933	.351	Çalışmıyor	51	104.63	5336.00	Baba Algısı	Çalışıyor	172	114.03	19612.50	4037.50	-.861	.389	Çalışmıyor	51	105.17	5363.50	ÇHTÖ	Çalışıyor	172	110.23	18959.50	4081.50	-.756	.450	Çalışmıyor	51	117.97	6016.50																																
Baba Katılım	Çalışıyor	172	113.74	19563.00	4087.00	-.740	.459																																																																																												
	Çalışmıyor	51	106.14	5413.00				Baba Otonomi	Çalışıyor	172	113.46	19514.50	4135.50	-.619	.536	Çalışmıyor	51	107.09	5461.50	Baba Yakınlığı	Çalışıyor	172	114.19	19640.00	4010.00	-.933	.351	Çalışmıyor	51	104.63	5336.00	Baba Algısı	Çalışıyor	172	114.03	19612.50	4037.50	-.861	.389	Çalışmıyor	51	105.17	5363.50	ÇHTÖ	Çalışıyor	172	110.23	18959.50	4081.50	-.756	.450	Çalışmıyor	51	117.97	6016.50																																												
Baba Otonomi	Çalışıyor	172	113.46	19514.50	4135.50	-.619	.536																																																																																												
	Çalışmıyor	51	107.09	5461.50				Baba Yakınlığı	Çalışıyor	172	114.19	19640.00	4010.00	-.933	.351	Çalışmıyor	51	104.63	5336.00	Baba Algısı	Çalışıyor	172	114.03	19612.50	4037.50	-.861	.389	Çalışmıyor	51	105.17	5363.50	ÇHTÖ	Çalışıyor	172	110.23	18959.50	4081.50	-.756	.450	Çalışmıyor	51	117.97	6016.50																																																								
Baba Yakınlığı	Çalışıyor	172	114.19	19640.00	4010.00	-.933	.351																																																																																												
	Çalışmıyor	51	104.63	5336.00				Baba Algısı	Çalışıyor	172	114.03	19612.50	4037.50	-.861	.389	Çalışmıyor	51	105.17	5363.50	ÇHTÖ	Çalışıyor	172	110.23	18959.50	4081.50	-.756	.450	Çalışmıyor	51	117.97	6016.50																																																																				
Baba Algısı	Çalışıyor	172	114.03	19612.50	4037.50	-.861	.389																																																																																												
	Çalışmıyor	51	105.17	5363.50				ÇHTÖ	Çalışıyor	172	110.23	18959.50	4081.50	-.756	.450	Çalışmıyor	51	117.97	6016.50																																																																																
ÇHTÖ	Çalışıyor	172	110.23	18959.50	4081.50	-.756	.450																																																																																												
	Çalışmıyor	51	117.97	6016.50																																																																																															

* $p<.05$

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma okul öncesi öğretmen adaylarının algıladıkları anne baba tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgular okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının olumlu olduğunu göstermektedir. Erken çocukluk dönemi, içerisinde bulunduğu yıllar itibarıyla çocukların hızlı gelişim sürecini kapsamaktadır. Bu yıllarda kazanılan davranışlar çocukların ileriki dönemlerde kişiliğe özgü durumlarını, tutum ve davranışlarını biçimlendirmektedir (Kandır ve Tezel-Şahin, 2011). Bu dönemde ailesinin ardından çocuğun karşılaştığı ilk yetişkin olan okul öncesi öğretmeni sergilediği tutumlar ile okul öncesi dönemdeki çocuk için rol model olmaktadır. Bu kapsamda çocuk haklarına ilişkin olumlu tutuma sahip olan okul öncesi öğretmen adayları çocuğun gelişiminde büyük önem oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarının anne ve baba algıları incelendiğinde özerklik algısı puan ortalamasının katılım ve yakınlık algısından yüksek

olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular neticesinde öğretmen adaylarının anne özerklik algıları ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasında negatif yönde yüksek düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir. “Anne Baba Algı Ölçeği” anne tutumuna dair içerdiği tüm alt boyutlar ve toplam anne algısı, “Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği” genel toplamıyla zayıf düzeyde anlamlı ilişkiye sahiptir. Ancak okul öncesi öğretmen adaylarının algıladıkları anne tutumlarında artış meydana geldikçe çocuk haklarına ilişkin tutumlarında da artış olacağı söylenebilir. Anne ve baba özerklik algısı puanının diğer ortalamalardan yüksek olması öğretmen adaylarının anne ve babalarından kendilerine sergilenen yüksek özerklik desteğini yansıtmaktadır. Özerklik, bireyin kendi gereksinimlerinden haberdar olması ve ihtiyaç anında gereksinimleri uğruna kendi haklarını savunabilmesidir (Ryan ve Deci, 2000). Bu durum sosyal çevrenin desteğiyle ortaya çıkmaktadır. Şüphesiz bahsedilen bu sosyal çevre içerisinde en önemli etkiyi gösteren ailedir (Deci ve Ryan, 1994). Birçok araştırmacıya göre (Gray ve Steinberg, 1999; Steinberg ve Silk, 2002) anne-babanın özerk davranmayı desteklemesi, çocukların duygu ve düşüncelerini ifade etmesine fırsat tanımakla beraber karar verme süreçlerinin gelişmesine de yardımcı olmaktadır. Bu kapsamda ilgili çalışmalar özerklik algısıyla yetişen bireylerin olumlu çocuk hakları tutumuna sahip olması bakımından araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Araştırmada adayların çocuk haklarına yönelik tutumlarında algıladıkları baba tutumunun etkili olmadığı saptanmıştır. Geçmişte uzun bir dönem çocuk gelişiminde babanın etkileri yok sayılmış ve evin reisi olmak, para kazanmak veya ailenin bütünlüğünü korumak gibi ekonomik alanlı görevler “babaya görelilik” şeklinde nitelendirilmiştir. Bunun beraberinde birçok toplumda babalık kavramı sosyal olarak güçle sembolize edilmiş ve eşsiz görülmüştür (Bjornholt, 2014; Telli ve Özkan, 2016). Yuvacı (2019) tarafından her ne kadar babalığın tarihsel bir değişim geçirerek çocuğun sorumluluğunu anne ile paylaşırlı bir role karşılık gelen “yeni baba” kavramının doğmuş olduğu söylenebilir de bunu tüm babalar için kabullenmek gerçekçi bir yaklaşım olmamaktadır. Çocuk bakımını yalnızca kadına atfeden cinsiyet kalıp yargılarının erkeklerin katılımı hususunda engel olarak görüldüğüne yönelik bulgular mevcuttur (Nkwake, 2009). Bu anlamda kültürel farklılıkların da etkisiyle beraber babanın anne kadar çocuğun gelişim dönemlerinde yer almamasından kaynaklı adayların algıladıkları baba tutumunun çocuk haklarına ilişkin tutumlarında belirleyici olmadığı düşünülebilir.

Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının algıladıkları anne baba tutumu ile çocuk haklarına dair tutumlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Örneklemedeki kadın ve erkek adayların sayıca farklılığı etken olabilmektedir. Bununla birlikte öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının incelendiği birçok çalışmada da (Acaray ve ark., 2020; Aydınlık, 2017; Bulut, 2020) cinsiyet anlamlı farklılık oluşturan bir değişken olarak bulunmamıştır. Ancak bazı araştırmalarda erkek (Kaya, 2011); bazılarında ise kadın öğretmen adaylarının (Pilatin ve Ahmetoğlu, 2020) çocuk haklarına dair tutumlarının daha olumlu olduğu belirtilmektedir.

Adayların sınıf düzeyleri anne algılarında etkili bir değişken iken; baba algıları ve çocuk haklarına yönelik tutumlarında anlamlı bir değişken olarak yer almamaktadır. Anlamlı farklılık oluşturan gruplara bakıldığında 2. sınıfa dair puan ortalamasının diğer sınıf düzeylerinden daha düşük olduğu görülmektedir. Dördüncü sınıf düzeyindeki adayların meslek yani çalışma hayatına olan zamansal yakınlıklarının bireylerde özerklik duygusuna yol açtığı ve ailelerden kendilerine yansıtılan tutumun da bu yönde olduğu düşünülmektedir. Çünkü birey bulunduğu dönem itibariyle ilgi ve yeteneklerinin farkında olan ve özgür seçimler yapabilen kısacası bağımsızlığını kazanmaya yaklaşır zaman dilimindedir. Benzer durum üçüncü sınıftaki adaylar için de geçerli olmaktadır. Öğretmen adaylarının anne algılarının yüksek düzeyde özerkliğe işaret etmesinde sınıf düzeyi fark etmeksizin doğrudan aileyle ilişkili özelliklerin etkisi olabileceği ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra ebeveynler çocukları büyüdükçe davranışlarının altında bir bilincin yattığına inanmakta ve davranışlarını düzenleyebileceğini düşünmektedir. Bundan kaynaklı çocukların sergiledikleri davranışların sorumluluğunu üstlenmesi konusunda hassasiyet gösterirler (Dönmezer, 2011). Birinci sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının algıladıkları olumlu tutumlarında bölümü severek seçme gibi farklı etkenlerin de rol oynayabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın bulgularından ortaya çıkan bir diğer sonuca göre, adayların anne algıları ile çocuk haklarına ilişkin tutumları hayatlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim birimine göre değişmemektedir. Araştırmanın bulgularıyla örtüşen başka çalışmalar da mevcuttur (Kaya, 2011; Salman-Osmanağaoğlu, 2007). Farklı kültürleri bir arada tutan toplumlar dolayısıyla farklı tutum ve davranışları da bir arada yaşatmaktadır. Bu hayatın sorunsuz bir şekilde sürdürülmesi ancak bireylerin birbirlerini kabullenmeleri ile gerçekleşmektedir (Keskinel ve Doğan, 2020).

Bulgular neticesinde, araştırmaya katılan adayların tutumlarının kardeş sayısına göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. “Anne Baba Algı Ölçeği” tüm alt boyutları ile genel olarak anne algısı ve çocuk haklarına yönelik tutumda anlamlı bir ilişki mevcut iken; algılanan baba tutumunda kardeş sayısı anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır. Bu durum adayların algıladıkları baba tutumu ile çocuk hakları tutumları arasında ilişki olmadığı bulgusuyla örtüşmektedir. Bunun yanı sıra babalar açısından kardeş sayısı fark etmeksizin çocuklara yönelik yüksek düzeyde özerklik tutumu yansıtıldığı söylenebilir. Anlamlı farklılık oluşturan ikili gruplar arasında puan ortalamalarına bakıldığında algılanan anne tutumuna yönelik yani tüm alt boyutlar ve genel anne algısında üç ve daha fazla kardeşi olan öğretmen adaylarının aleyhine bir durum olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre adayların kardeş sayıları arttıkça anneleri tarafından katılım, otonomi, yakınlık alt boyutları ve genel toplamda algıladıkları özerklik azalmakta yani kontrol duygusu artmaktadır. Kardeş sayısı daha az olan bireylerin veya çocuk sayısı daha az olan ailelerde çocuklara yönelik sergilenen özerklik desteği daha yüksek olarak yorumlanmaktadır. Anne yakınlık alt boyutu, çeşitli kaynaklar aracılığıyla çocuğa karşı destekleyici ve şefkat gösteren bir tavırla yaklaşmaktır (Grolnick ve ark., 1997). Bulgular neticesinde kardeş sayısı arttıkça annelerin yakınlık alt boyutuna yönelik tutum ve davranışları azalmaktadır. Kardeş ilişkileri bireylerin gelişimi üzerinde etkisi olan kritik bir alt boyuttur (Sanders, 2017). Çünkü kardeşler birbirlerine sağladıkları destek ile hem birbirlerinin sosyalleşme işleyişine katkıda bulunur hem de sosyal ve duygusal açıdan birbirlerinin öğrenme kumbaralarını doldururlar (Kramer ve Conger, 2009). Bu doğrultuda daha fazla kardeşe sahip olmak daha fazla sosyal çevre ve öğrenmeye sahip olmaktır. Kardeş sayısının fazla olmasının adayların çocuk haklarına yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediğine dair benzer bulguları içeren çalışmalar mevcuttur (Doğan ve ark., 2014; Leblebici ve Çeliköz, 2017).

Araştırma sonucunda adayların algıladıklarının anne öğrenim düzeyine göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Bulgulara göre algılanan anne tutumu anlamlı farklılık oluşturan gruplarda orta düzeyde etki büyüklüğüne sahiptir. Baba katılım alt boyutunda ise düşük düzeyde etki büyüklüğü görülmektedir. Bu sonuca göre okuryazar olmayan anneler katılım, otonomi alt boyutları ve genel anne algısında; babalar ise katılım alt boyutunda çocuklarına karşı daha kontrolcü yaklaşmakta, özerklik duygusu düşük seviyede kalmaktadır. Her iki bulguda da ortak yargı; anne babaların öğrenim düzeyi arttıkça sergiledikleri tutumlarda yüksek düzeyde özerklik gösterdikleri yönündedir. Ancak öğrenim

düzeyinin adayların çocuk haklarına yönelik tutumlarında farklılaşma oluşturmadığı belirlenmiştir. Doğan ve arkadaşları (2014) ile Pilatin ve Ahmetoğlu (2020) yaptıkları çalışmada okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarında anne öğrenim düzeyi etkili bir değişken olmamıştır. Bu bulguyla ters düşen çalışmalar da mevcuttur (Kaya, 2011; Zöğ, 2008). Araştırma bulgularına göre babaların çocuklarıyla olan aile içerisindeki etkileşimi yüksek düzeyde özerk tutumu gösterirken bu durum adayların çocuk haklarına yönelik tutumlarında herhangi bir değişikliğe etki etmemektedir. Bu anlamda eğitim seviyesi farklı olsa da babaların aile içerisindeki etkileşimde çocuklarının özerk davranışlarını geliştirdiği yönünde düşünülebilir. Ancak genel olarak algılanan babalık rolü ve tutumu adayların çocuk haklarına yönelik tutumlarında hem genel çerçevede ilişki göstermemiş hem de baba öğrenim düzeyi açısından farklılık oluşturmamıştır. Benzer şekilde Pilatin ve Ahmetoğlu'nun (2020) çalışmasında da baba öğrenim düzeyi anlamlı farklılık oluşturan bir değişken olarak yer almamaktadır.

Araştırma sonucunda adayların algıladıkları tutumun anne çalışma durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu durum annelerin çalışır veya çalışmaz durumda olsa da çocuklarına karşı sergiledikleri tutumlarında özerklik desteğini göz önünde bulundurduğu ve bunun etkisiyle öğretmen adaylarının da olumlu çocuk hakları tutumuna sahip bireyler olduğu şeklinde yorumlanabilir. Benzer şekilde baba çalışma durumu da etkili bir değişken olmamıştır. Ancak yine diğer bulgularla benzer olarak babaların tıpkı annelerde olduğu gibi çalışma durumları fark etmeksizin öğretmen adaylarının algıladıkları tutumun yüksek düzeyde özerklik olduğuna yöneliktir. Bu durum babaların aile yaşantısında çocukla ilgili konularda geri planda kalmasından kaynaklı adayların sergilenen tutumları kendisi tarafından “özerklik” olarak algılayıp yorumlamış olabileceğini de düşündürmektedir. Çünkü genellikle özerklik ve özgürlük kavramları birbirinin yerine kullanılmaktadır. Özgürlük, herhangi bir baskı altında kalmadan bir şeyleri başarabilme gücünü ifade ederken; özerklik ise daha genel bir kavram olup tutum, davranış ve kontrol gibi her alanda kendi kendini yönetebilmeyi kapsamaktadır (Anderson ve Honneth, 2005; Ben-Ishai, 2008).

Öneriler

Yapılan bu araştırma okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumları ile algıladıkları ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi ve çeşitli

değişkenlerin etkisini belirlemeye yöneliktir. Yeni yapılacak olan çalışmalarda boylamsal araştırmalar gerçekleştirilebilir.

Bu araştırmada anne ve babaların öğrenim düzeyleri öncelikli olarak dikkate alınmamıştır. Bu nedenle öğrenim düzeylerine göre dağılımda farklılık bulunmaktadır. Yapılacak yeni araştırmalarda anne baba öğrenim düzeylerinin bireyler üzerinde önemli etkisi olduğu düşüncesinden yola çıkarak anne ve baba öğrenim düzeylerinin dikkate alınması önerilebilir. Bu çalışma bir üniversitede gerçekleştirilmiştir. Türkiye'nin farklı bölgelerindeki üniversitelerde, daha kapsamlı çalışmalar yapılabilir.

Alanyazında algılanan ebeveyn tutumları ve içerdiği katılım, korunma ve özerklik gibi kavramlarla ilişkilendirilen çalışma sayısı oldukça azdır. Okul öncesi dönemde önem oluşturan bu kavramlar farklı değişkenlerle ilişki kurularak başka çalışmalarda ele alınabilir.

Kaynakça

- Acaray, G., Uslu, R., Yücesoy, Y., Bağlama, B. ve Demirok, M. S. (2020). Preservice special education teachers' democratic tendencies and attitudes towards children rights. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 12(2), 335-347.
- Akyüz, E. (2000). *Ulusal ve uluslararası hukukta çocuğun haklarının ve güvenliğinin korunması*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Akyüz, E. (2001). Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin temel ilkeleri ışığında çocuğun eğitim hakkı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, 3-24.
- Akyüz, E. (2020). *Çocuk hukuku*. Ankara: Pegem Akademi.
- Anderson, J. ve Honneth, A. (2005). Autonomy, vulnerability, recognition and justice. J. Christman ve J. Anderson, (Ed.), *Autonomy and the challenges to liberalism* içinde (127-149). New York: Cambridge University Press.
Doi: 10.1017/CBO9780 511610325.
- Arı, R. (2005). *Gelişim ve öğrenme* (2. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aydınlık, A. (2017). *Çocuk haklarının gelişiminde okul öncesi eğitimin yeri ve önemi: "Ankara Örneği"*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi Enstitüsü.
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 570-585.
- Baykal, T. (2008). *Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de sosyal politika uygulamaları içinde, risk grupları üzerine bir değerlendirme*. Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ben-Ishai E. (2008). *The autonomy-fostering state: Citizenship and social service delivery*. Yayınlanmamış doktora tezi, Department of Political Science, University of Michigan.
- Berk, L. (2020). *Bebekler ve çocuklar: Doğum öncesinden orta çocukluğa*. (N. I. Erdoğan, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık. (Orijinal çalışma basım tarihi 2013.)

- Bjornholt, M. (2014). Changing men, changing times; fathers and sons from an experimental gender equality study. *The Sociological Review*, 62(2), 295-315.
- Bulut, A. (2020). Okul öncesi eğitim paydaşlarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(4), 2067-2078.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (24. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cılga, İ. (2001). Demokrasi insan hakları kültürü ve çocuk hakları. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, 3-6.
- Çavuş, S. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin çocuk hakları kavramına ilişkin bilişsel yapılarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dağ, H., Doğan, M., Sazak, S., Kaçar, A., Yılmaz, B., Doğan, A. ve Arıca, V. (2015). Çocuk haklarına güncel yaklaşım. *Çukurova Medical Journal*, 40(1), 1-5.
- Day, D. M., Peterson-Badali, M. ve Ruck, M. D. (2006). The relationship between maternal attitudes and young people's attitudes toward children's rights. *Journal of Adolescence*, 29(2), 193-207.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (1994). Promoting self-determined education. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 38(1), 3-14.
- Demir, E. (2019). *R diliyle istatistiksel uygulamalar*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dirican, R. (2018). Tarihi süreçte çocukluk ve çocuk hakları. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2(2), 51-62.
- Doğan, Y., Torun, F. ve Akgün, İsmail H. (2014). Pre-school teacher candidates' attitudes towards children rights in term of some variables. *Journal of Human Sciences*, 11(2), 503-516.
- Dönmezer, S. (2011). Suçlu genç erişkinlerin sorumluluğu. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 54(1-4), 3-13.
- Farkas, M. S. ve Grolnick, W. S. (2010). Examining the components and concomitants of parental structure in the academic domain. *Motivation and Emotion*, 34, 266-279.
- Gray, M. R. ve Steinberg, L. (1999). Unpacking authoritative parenting: Reassessing a multidimensional construct. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 574-587.
- Grolnick, W. S., Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (1997). Internalization within the family: The self-determination theory perspective. J. E. Grusec ve L. Kuczynski, (Ed.), *Parenting and children's internalization of values: A handbook of contemporary theory* içinde (135-161). New York: Wiley.
- Kandır, A. ve Tezel-Şahin, F. (2011). *Okul öncesi dönemde oyuncak ve oyun materyalleri eğitici oyuncaklar*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Karaman-Kepebekci, Y. (2006). A study of university students' attitudes towards children's rights in Turkey. *The International Journal of Children's Rights*, 14, 307-319.
- Karaman-Kepebekci, Y. ve Baydık, B. (2009). Zihin engelliler öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(1), 329-350.
- Karasar, N. (2021). *Bilimsel araştırma yöntemi kavramlar, ilkeler, teknikler* (37. Baskı). Ankara: Nobel.

- Kaya, S. Ö. (2011). *Öğretmen adaylarının çocuk hakları ile ilgili görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kesayak, Y. (2018). *Ailede çocuk haklarının uygulanma düzeyine ilişkin ebeveyn görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keskinel, B. ve Doğan, C. (2020). Göç, çokkültürlülük ve toplumsal uyum. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 51-58.
- Khoury-Kassabri, M. ve Ben-Arieh, A. (2009). School climate and children's views of their rights: A multi-cultural perspective among Jewish and Arab adolescents. *Children and Youth Services Review*, 31(1), 97-103.
- Kılıç, S. (2013). Örneklemeye yöntemleri. *Journal of Mood Disorders*, 3(1), 44-46.
- Kocayörük, E. (2012). Öz-belirleme kuramı açısından ergenlerin anne baba algısı ile duyuşsal iyi oluşları arasındaki ilişki. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 4(37), 24-37.
- Konuk, G. (2019). *Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde Türkiye'de çocuk hakları ve çocuk suçluluğu*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü.
- Kosher, H. (2018) What children and parents think about children's right to participation. *The International Journal of Childrens Rights*, 26(2), 295-328.
- Kramer, L. ve Conger, K. J. (2009). What we learn from our sisters and brothers: For better or for worse. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2009(126), 1-12.
- Krejcie, R. V. ve Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Kurt, S. L. (2016) Çocuk haklarına ilişkin temel uluslararası belgeler ve Türkiye uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 16(36), 99-127.
- Kurtdele-Fidan, N. ve Özyayın, A. (2019). Ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin metaforik algıları. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli University Journal of ISS*, 9(2), 361-378.
- Leblebici, H. ve Çeliköz, N. (2017). Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 307-318.
- Mümüneoğlu, H. ve Bağçeli-Kahraman, P. (2022). Okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların akılcı olmayan inançları ve çocuk haklarına yönelik görüşleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 36(3), 697-715.
- Nkwake, A. (2009). Maternal employment and fatherhood: What influences paternal involvement in child-care work in Uganda? *Gender & Development*, 17(2), 255- 267.
- Özdemir-Doğan, G. (2017). *Çocuk hakları eğitiminde uzman sınıf öğretmenlerinin perspektifinden etkili çocuk hakları eğitimi: Anlayışlar ve uygulamalar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özyürek, A. ve Özkan, İ. (2015). Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*, 3, 73-88.

- Özyürek, A., Özkan, İ., Begde, Z. ve Yavuz, F. N. (2019). Çocuğu ilkokula devam eden ebeveynlerin çocuk yetiştirme görüş ve tutumları arasındaki ilişki. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 323-340.
- Peterson-Badali, M., Morine, S. L. ve Slonim, N. (2004). Predictors of maternal and early adolescent attitudes toward children's nurturance and self-determination rights. *The Journal of Early Adolescence*, 24(2), 159-179.
- Pilatin, G. ve Ahmetoğlu, E. (2020). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının incelenmesi [100. Yıl Eğitim Sempozyumu Özel Sayı]. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 39(3), 117-136.
- Robbins, R. J. (1994). *An assessment of perceptions of parental autonomy support and control: Child and parent correlates*. Yayımlanmamış doktora tezi, Department of Psychology University of Rochester.
- Ryan, R. M. ve Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- Salman-Osmanağaoğlu, Y. (2007). *Uşak ili lise son sınıf öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sanders, J. O. (2017). *Spiritual leadership: Principles of excellence for every believer*. USA: Moody Publishers.
- Sezer, Ö. ve Oğuz, V. (2010). Üniversite öğrencilerinde kendilerini değerlendirmelerinin ana baba tutumları ve bazı sosyo demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 743-758.
- Shumba, A. (2003). Children's rights in schools: What do teachers know? *Child Abuse Review*, 12(4), 251-260.
- Spera, C. (2005). Adolescents' perceptions of parental goals, practices, and styles in relation to their motivation and achievement. *The Journal of Early Adolescence*, 26(4), 456-490.
- Steinberg, L. ve Silk, J. S. (2002). Parenting adolescents. M. H. Bornstein, (Ed.), *Handbook of parenting: Vol. 1. Children and parenting* (2. baskı) içinde (103-133). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Subaşı, D. ve Özçelik, A. Ö. (2019). Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 7(1), 25-47.
- Şahiner, F. T. ve Sakarya, S. (2022). Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik davranışları uygulama düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 15, 63-83.
- Telli, A. A. ve Özkan, H. (2016). 3-6 yaş grubu çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi*, 6(2), 127-134.
- To, S., Helwig, C. C., & Yang, S. (2017). Predictors of children's rights attitudes and psychological well-being among rural and urban mainland chinese adolescents. *Social Development*, 26(1), 185-203.
- Toksöz, E. (2010). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin zorbalık eğilimleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Tuna, C. (2020). Çocuk hakları sözleşmesinde çocuğa tanınan haklar. E. Hareke, (Ed.), *Disiplinlerarası yaklaşımlarla çocuk hakları içinde (75-97)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Uçuş, Ş. ve Şahin, A. E. (2012). Çocuk hakları sözleşmesine yönelik öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 25-41.
- UNICEF. (2004). *Çocuk haklarına dair sözleşme*.
<https://www.unicef.org/reports/state-worlds-children-2004>
- Walliman, N. (2006). *Social research methods*. London: Sage Publications.
- Young, R. (2009). *Discursive practice in language learning and teaching*. Malden, MA & Oxford, UK: Wiley-Blackwell.
- Yurtsever, M. (2009). *Ebeveyn çocuk hakları tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve anne babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yuvacı, M. (2019). *Baba katılımı ile okul öncesi dönem çocuklarının sosyal yetkinlik ve davranış problemleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Zöğ, D. (2008). *Öğrencilerin çocuk haklarını algılama düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.